

Чумак М.

(наук. кер. — ст. викл. Потапов О.М.)
*студентка IV курсу природничого факультету
Полтавського національного педагогічного
університету імені В.Г. Короленка*

ЕВТАНАЗІЯ АБО ПРАВО ЛЮДИНИ НА СМЕРТЬ

Головним, фундаментальним правом людини, що посідає особливе місце серед особистих немайнових прав, які забезпечують природне існування фізичної особи, є право людини на життя. Це право декларується ст. 27 Конституції України, в якій зазначено: «Кожна людина має невід'ємне право на життя». Крім того стаття 3 Конституції України закріплює положення, згідно з яким людина, її життя та здоров'я, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Скасування та обмеження цих прав не допускається, за винятком випадків, що можуть тимчасово встановлюватися в умовах військового та надзвичайного стану [4].

З права на життя, на думку Ю. Панюхіна, існує право фізичної особи розпоряджатися своїм життям, що розуміється як можливість піддавати його значному ризику і вирішувати питання про припинення життя [6, с.44]. Останнє, як правило називають евтаназією.

Евтаназія — це умисні дії чи бездіяльність медичних працівників (або інших осіб), які здійснюються ними за наявності письмово оформленого клопотання пацієнта (або «заяви на випадок смерті») або ж усного клопотання, якщо фізичний стан унеможливує письмову форму клопотання пацієнта, який перебуває у стані, коли усвідомлює значення своїх дій і може керувати ними, з дотриманням законодавчо встановлених умов, з метою припинення його фізичних, психічних і моральних страждань, у результаті яких реалізується право на гідну смерть [3, с.200]. Вперше, як відзначає Г. Анікіна, термін евтаназія використав Ф. Бекон досліджуючи це питання у праці «Про гідність та примноження наук» у 1605 р. [1].

Історично перша спроба легалізації евтаназії відбулась в Австралії, коли у 1996 р. було прийнято відповідний закон. Проте ця спроба виявилась невдалою, оскільки цей законопроект був відкликаний через дев'ять місяців. На сьогодні в Австралії евтаназія є забороненою, а за порушення цієї заборони винна особа може бути за вироком суду довічно позбавлена волі.

Першість у питанні легалізації евтаназії сьогодні займає Голландія. Саме там 2 квітня 2002 р. було прийнято «Закон про припинення життя за бажанням чи допомогу в самогубстві», яким було легально закріплено можливість здійснення асистованого суїциду та евтаназії. Відповідно до цього закону кожен, хто досяг 16 років, має право самостійно визначити

порядок та спосіб завершення свого життя. Для фізичних осіб у віці від 12 до 16 років для здійснення цього акту необхідним є згода своїх батьків чи інших законних представників. Лікар, який здійснює евтаназію, повинен бути впевнений у тому, що прохання хворого є самостійним, багаторазово повторюваним та добре обдуманим, а страждання особи, які вона відчувала, є тривалими та нестерпними. Окрім цього, вимагається проінформувати пацієнта про його стан та перспективи стосовно видужання. Схвалення евтаназії відбувається лише за колегіальним рішенням з урахуванням думок інших лікарів [2, с.20]. Другою державою в світі, яка законодавчо сприйняла ідею легалізації евтаназії, є Бельгія. 23 вересня 2002 р. парламент цієї держави ухвалив закон, за яким евтаназія та допомога в самогубстві стали легальними згідно з умовами, ідентичними до тих, що і в законодавстві Голландії. Відповідно до закону, право на евтаназію мають особи, що досягають 18 років [2, с.21]. В сучасній літературі виділяють різні види евтаназії. Найпоширенішою є класифікація залежно від характеру дій, спрямованих на здійснення евтаназії. Відповідно до цього критерію її поділяють на активну («метод наповненого шприца» — здійснення певних дій, введення лікарських засобів, які пришвидшують настання смерті важкохворого пацієнта згідно з його проханням,) та пасивну («метод відкладеного шприца» — процедура незастосування засобів та невиконання медичних маніпуляцій, які підтримували б певний час життя важко хворого пацієнта, за умови, що пацієнт висловив прохання не здійснювати медичне втручання. Виокремлюють також і «автоевтаназію» — добровільне припинення пацієнта свого життя з метою припинення власних страждань [7, с.160].

В Україні спроба легалізувати пасивну евтаназію була здійснена при підготовці проекту Цивільного кодексу України у 2003 році. Однак в остаточному варіанті даного законодавчого акту дана пропозиція не знайшла свого відображення. На сьогодні пункт 2 ст. 52 Основ законодавства про охорону здоров'я України забороняє пасивну евтаназію, а пункт 3 ст. 52 забороняє й активну евтаназію, де зазначається, що медичним працівникам «забороняється здійснення евтаназії — навмисного прискорення смерті або умертвіння невиліковно хворого з метою припинення його страждань» [2, с.22].

В нашій країні постійно здійснюється боротьба між прихильниками і противниками евтаназії. Кожна сторона займає свою аргументовану позицію. Так, основними аргументами прихильників евтаназії є :

відмова від евтаназії може розглядатися як застосування до людини тортур, насильства, жорстокого і такого, що принижує гідність, ставлення; підтримка життя на стадії вмирання, здійснювана за допомогою передових технологій, обходиться дуже дорого, а засобів, котрі витрачаються на підтримку життя у безнадійних ситуаціях, вистачило б на те, щоб лікувати десятки, сотні людей, котрі піддаються лікуванню;

евтаназія все одно існує поза правовим полем, а спеціальний закон дозволить про контролювати цей процес;

евтаназія здійснюється руками медиків, і позбавляє членів сім'ї невиліковно-хворої людини від докорів сумління та фінансових витрат;

безнадійно хвора людина могла б виступити в якості донора органів для пацієнтів, котрим життєво-необхідною є трансплантація [1].

На протигагу ним противників евтаназії висувають свої аргументи:

евтаназія суперечить медичній етиці;

родичі осіб, які знаходяться в тяжкому стані, у випадку легалізації евтаназії можуть зловживати своїми правами з метою майнового збагачення;

формальний дозвіл евтаназії може стати певним психічним «гальмом» для пошуку нових більш ефективних засобів діагностики і лікування важкохворих, а також сприяти недобросовісності в наданні медичної допомоги таким хворим;

навіть у тому випадку, коли добровільна згода пацієнта є очевидною, необхідно враховувати, що психологічний стан людини, яка знаходиться на грані життя і смерті, є недостатньо вивченим;

одним з найсерйозніших аргументів проти евтаназії залишається ризик зловживання серед медичного персоналу, а також особливо небезпечна можливість діагностичної лікарської помилки [7, с.162].

Зараз, при обговоренні можливості легалізації евтаназії в Україні навіть не беручи до уваги морально-етичні та релігійні аспекти евтаназії, що мають вагомe значення, а виходячи з існуючої в нашій країні правової ситуації, варто визнати, що надання евтаназії правомірного, легального характеру призведе до виникнення цілої низки негативних наслідків. Людина, яка страждає невиліковою хворобою, на лікування якої необхідна велика кількість коштів, при мінімальній заробітній платі українського медика і так викликає байдужість зі сторони персоналу лікарні, а за умови схвалення евтаназії подібна практика знайде підтримку у багатьох лікарів, у яких просто не буде бажання опікуватися проблемними пацієнтами. Крім того, легалізація евтаназії може стати зброєю в руках родичів, котрі будуть підштовхувати до відходу з життя з корисливих мотивів, тобто законним способом вбивати людей заради отримання спадщини [1].

Ще у 50-х роках минулого століття в Одесі академік В. Філатов, обговорюючи цю проблему з молодими лікарями, говорив, що люди «не заслужили» такого права. Людині не можна надавати можливість приймати такі рішення: сьогодні вона це зробить з необхідності, а завтра - тому, що не захоче допомагати або не зможе як слід лікувати [1].

Як висновок, можна відзначити про те, що недопустимість евтаназії вважається у нашій країні загальноприйнятою нормою медичної практики і є цілком обґрунтованою. На сьогодні надання евтаназії правомірного характеру може потягнути за собою забагато негативних наслідків. На нашу

думку, на даний момент потрібно звернути увагу на пошуки альтернативи евтаназії. Останнім часом у світі створюються хоспіси — спеціалізовані заклади до персоналу яких входять лікарі, кваліфіковані психологи які допомагають людям пережити останній етап їхнього життя. Україна не відстає від такої тенденції і це є дуже правильний напрямок, яким потрібно рухатись і надалі. Більш важливим, ніж право людини на легку смерть, є її право на достойне, якісне життя, у тому числі і в умовах хвороби, яке б включало право на лікування за допомогою гуманних методів, які б були спрямовані на те щоб полегшити страждання і допомогти померти спокійно і безболісно.

Література:

1. Анікіна Г.В. Перспективи легалізації евтаназії в Україні / Г.В. Анікіна // Форум права. — 2009. — № 3. — С. 25-34: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2009-3/09agvevu.pdf>
2. Домбровська О. Щодо правових аспектів легалізації евтаназії / О. Домбровська // Право України. — 2008. — № 10. — С.19-24.
3. Ворона В.А. Право на евтаназію як складова права людини на життя / В.А. Ворона // Право України. — 2010 — №5. — С.199-205.
4. Конституція України: [електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
5. Панюхіна Ю. Морально-правові аспекти евтаназії / Ю. Панюхіна // Юридичний журнал. — 2009. — № 4. — С.43-47.
6. Харчук В. Право на евтаназію як особисте право людини // Юридичний журнал. — 2010. — №4. — С.34-37.
7. Шпачук А.О. Евтаназія: правові та етичні аспекти / А.О. Шпачук // Вісник Академії адвокатури України. — 2012. — Вип. 3. — С.159-163.

Подгорна А.

(наук. кер. — ст. викл. Потапов О.М.)

*студентка I курсу історичного факультету
Полтавського національного педагогічного
університету імені В.Г. Короленка*

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ПРАВА НА СВОБОДУ СЛОВА В УКРАЇНІ

Право людини на свободу думки і слова є одним із важливих особистих громадянських прав людини і громадянина. Історично вперше питання про свободу слова і вільне вираження власних думок з'явилося ще у часи Античності, у Стародавній Греції. Подальший інтерес до свободи слова як частини конституційних прав і свобод людини і громадянина